

ЛИВАНСКАТА РЕПУБЛИКА - БИЗНЕС КОМПАС 2020-2021

Ливанската Република е държава в Близкия Изток /БИ/, разположена на източния бряг на Средиземно море, граничеща на Север и Изток със Сирия и Израел на Юг. Страната е разположена на площ от 10,452 km², с население от 6,859,408 души /2019/ и столица град Бейрут. Официалният език в страната е арабски, но широко се използват френски и английски езици. Валутната единица е ливански паунд /LBP/, известен и като ливанска лира, която е фиксирана към щатския долар от Централната банка на Ливан /ЦБЛ/ по курс от 1507 л.л. за 1 щ. д. В страната е възприето свободно заплащането, както в местна валута, така и в щатски долари, което е отразено и на издаваните счетоводни документи. Характерното за Ливан е, че се отбелязват основните религиозни празници на религиозните секти /19 бр./ представени в страната, като най-важния официален празник е Денят на независимостта, честван на 22 ноември.

Ливан е парламентарна република, чиято политическата система е базирана на пропорционално разпределение на властта на конфесионално-квотен принцип, спрямо религиозното съотношение на населението на страната. В тази връзка, Конституцията на страната, изградена спрямо договореностите от т. нар. Споразумение от Таиф изисква ръководните постове в държавна администрация и видовете власти да бъдат разделени между конфесиите на квотен принцип. Според тях, президентът трябва винаги да е християнин-маронит, министър-председателят – мюсюлманин-сунит, а председателят на парламента – мюсюлманин-шиит.

Президентът на страната се избира от местния парламент с шестгодишен мандат, без право на втори и въпреки, че според Конституцията изборът се извършва с обикновено мнозинство, в действителност той е невъзможен без наличие на консенсус между всички парламентарно-представени политически сили. Президентът на страната назначава министър-председателя, като му връчва мандат за съставяне на правителство. Персоналният състав на Министерски съвет също се определя на основата на конфесионалния баланс. Характерното за ливанското правителство е, че министър-председателят на практика не разполага с непосредствен контрол върху действията на своите министри, които следват политиките и интересите на своя ентитет. За осъществяване на пълноценна дейност, заседанията на правителството трябва задължително да са с кворум от 2/3 от министрите, в противен случай е невъзможно да бъдат излъчвани легитимни правителствени решения.

Парламентът на страната е еднокамарен и включва 128 народни представители с четиригодишен мандат. Последните парламентарни избори са проведени на 06.05.2018, като водещите политически сили разполагат със следния брой депутати: Свободно патриотично движение /СПД/ – 29; Движение „Бъдеще“ – 21; Движение „Амал“ – 17; Ливански сили - 14; „Хизбулла“ – 12 и Прогресивно социалистическата партия – 9. Управляващата коалиция от т. н. Коалиция „8-ми март“, начело със СПД, Амал, „Хизбулла“ и др. по-малки фракции разполагат с мнозинство от над 76 депутати и на практика контролират законодателната и изпълнителната власт в Ливан.

Правно-нормативната система включва три инстанции, като е заимствана от Франция и Германия. В страната действат паралелно и религиозни съдилища, чиято компетентност е по граждански и семейно-наследствени въпроси, в рамките на съответната етническа или религиозна общност.

Семейно-правните отношения в Ливан са изградени съгласно религиозния канон, като сключен по този начин бракът поражда административни, семейно-правни, вещно-облигационни и граждански правоотношения. Паралелно с това законодателството на Ливан признава и граждански брак, сключен в чужбина.

Административното деление на Ливан е обособено в следните 6 административни области (мухафази): Бейрут; Планина Ливан; Северен Ливан; Бекаа; Набатия; Южен Ливан.

Традиционна и исторически определена черта на ливанското население е неговата предприемчивост и икономическа активност. Постоянната емиграция от страната, най-вече поради конфликтната среда от обявяването на независимост на 22.11.1943 са довели до формирането на многочислена диаспора. Приема се, че ливанците зад граница са над 15 млн. души. Високата степен на консолидираност на ливанската диаспора, с нейните обществени, културни, религиозни и икономически инициативи оказват влияние върху отношенията, икономиката, културата, образованието, политиката а често и върху управлението на държавите, в които живеят. С най-висока гъстота на ливанска емиграция са страните от Южна Америка - Бразилия, Колумбия и Аржентина, Персийския залив, Северна Африка, както и Франция, САЩ, Австралия и Нова Зеландия.

Образователната система в Ливан е сред най-развитите в световен мащаб, като грамотността на населението през 2020 се оценява на около 99 %. Базирана на принципа за три езично обучение, системата предоставя на учениците от началното и основно

образование висока езикова компетентност на арабски, френски и английски език. Висшето образование е на високо ниво, като водещи са икономическите, финансови и инженерни специалности, хуманната и дентална медицина. Страната разполага с висок процент квалифицирана работна ръка (най-високият сред арабските държави), която поради ограниченията на местната икономика и липсата на перспективи намира реализация предимно в чужбина, най-вече в страните от Персийския залив, Северна Америка и Европа.

Водещите икономически отрасли в Ливан са търговията, банкирането, строителството, туризма и услугите, като страната се стреми да развие капацитет в сферата на високите технологии и ИТ, телекомуникациите, енергетиката, промишлеността и селското стопанство. Най-голям дял в икономиката на страната заема сферата на услугите, осигуряваща над 60 % от заетостта.

Специфичният климат на Ливан осигурява достатъчно водни ресурси за развитие на селското стопанство, но въпреки това селскостопанският сектор е слабо развит, допринася с 3,1% от БВП и заема 13,4% от работната ръка. Същият е в перманентна криза, формирана главно от експанзията на нископлатени чуждестранни работници – бежанци от конфликтните райони в Сирия и палестински емигранти. Сред основните пречки за развитие на сектора са дългогодишната липса на реална държавна политика за стимулиране на местното производство, целево финансиране на сектора и реални мерки за ограничаване на нелоялната конкуренция с незаконния внос на продукция от Сирия. За финансиране на нови проекти и компенсация на инкасираните загуби от слаба реколта или други обстоятелства земеделците в Ливан са принудени да разчитат главно на неизгодни банкови заеми.

Ливан е един от най-големите износители на ябълки в Близкия изток, като реализира продукция и на широка гама от цитрусови култури, праскови, банани и зеленчуци. Общия дял на селското стопанство, съотнесен към БВП на Ливан е около 1,2 млрд. щ. д., през 2020 като отчита спад с около 40% спрямо показателите от 2019, главно поради икономическата и финансова криза в страната и неконтролиран внос на евтина продукция от Сирия. Експлозията на пристанище Бейрут през август 2020 унищожи единствените в страната силози за зърно, където се съхраняват до 80% от зърнените запаси на Ливан, което допълнително изостри кризата в сектора.

На фона на селското стопанство, агроиндустрията показва относително добри резултати, особено птицевъдният сектор, който все още е в състояние да внася нужните му за да функционира фуражи и медикаменти. Въпреки това, там също отчитат тенденция на повишени разходи с около 20%, най-вече поради разликите между официалния и паралелния валутен курс /официалния курс е 1507 л.л. за 1 щ. д., при над 8900 л.л. „на черно“/, което пряко се отразява и върху покачването на цените на предлаганите продукти.

През последните години Ливан полага усилия да развие капацитет за добив на въгледороди, като са в ход проекти за проучване и разработване на откритите и предполагаеми находища в изключителната икономическа зона /ИИЗ/ на страната. След първите сондажи в ИИЗ на Ливан в началото на 2020 не са открити значителни залежи на въгледороди а планираните дейности в граничната зона с Израел на този етап са замразени. В края на 2020 преговорите за урегулиране на точната морска граница между Израел и Ливан са подновени, но на този етап са в застой, поради политическата криза в Ливан. В дългосрочен план Бейрут планира да реализира потенциалните находища от въгледороди в ИИЗ, като завърши проучванията и поетапно започне промишлен добив на нефт и газ около 2029.

През 2020 Ливан среща затруднения с осигуряване на нужните количества горива за населението, главно поради незаконната търговия и контрабанда на горива за съседна Сирия, които налагат над 75% ръст на внасяните в Ливан петролни деривати. Понастоящем правителството все още успява да задоволи вътрешното търсене на горива, основно чрез безвъзмездни помощи от Ирак на значителни количества бензин и дизел и намаленото потребление поради епидемичната обстановка. Тази тенденция създава трудности за местните индустрии, които са подложени на сериозни изпитания поради периодичния недостиг на гориво за локална употреба и спекулата с цените на дизела. Значителният ръст на вносните обеми на горива през 2020 увеличава до 4 пъти държавните разходи за субсидиране на крайната пазарна цена на бензина и дизела, което натоварва допълнително държавния бюджет. При запазване на настоящата ситуация в страната, след февруари-март 2021, ЦБЛ ще изчерпа наличните й резерви и няма да е в състояние да покрива бюджетните разходи за субсидиране на внасяните горива. В резултат, през първата половина на 2021 очакваме ръст в цените на бензина и дизела, което да доведе до общо повишаване на цените в Ливан.

ООН и западните партньори на Ливан проявяват висока инициативност по линия на дипломатическия диалог за подпомагане на процеса в това отношение, в най-голяма степен Франция и САЩ. На този етап очакваме политическия процес в Ливан да бъде мобилизиран, а преговорите с МВФ да бъдат възобновени ориентировъчно след февруари 2021.

Въпреки кризата в политически, икономически и финансов план, както и регионалните катаклизми, Ливан запазва важността си като своеобразен икономически мост между Близкия Изток и Европа. Страната има потенциал да запази динамиката в традиционно силните ѝ политически и търговско-икономически отношения с държавите от региона, основно поради предприемчивостта на диаспората достъпа на ливански търговски компании, банки и инвестиционни дружества до регионалните пазари. В тази връзка, партньорството с ливански фирми има потенциал да създаде благоприятна перспектива за български дружества, заинтересовани от разширяване на достъпа си до страните от Близкия Изток, Персийския залив и Африка.

През 2020 **икономиката на Ливан** се развива в условия на сериозни предизвикателства, следствие на задълбочаването на валутно-икономическата и политическата криза, проблемите в банковия сектор и ограничената ефективност на структуроопределящите отрасли на ливанската икономика. Водещите негативни тенденции се изразяват в свръх задлъжнялостта на Бейрут, обявения от правителството дефолт по външния дълг в еврооблигации, ускорения спад на валутния резерв на ЦБЛ, последствията от консервативните протиепидемични мерки и тежкия инцидент на пристанище Бейрут.

Горните фактори водят до бърз спад в макроикономическите показатели на Ливан, като през 2020 реалният БВП отчита спад с 26,5 % (за сравнение, през 2019 понижението е 6,7 %, „Институт за международни финанси“). Номиналният БВП през 2020 отчита спад от 25,8 млрд. щ. д., от 51,3 млрд. щ. д. през 2019 изчислен на база средно претеглен обменен курс за 2020 от 3,853 л. л. за 1 щ. д./ . Прогнозният брутен дълг на ливанското правителство (вътрешен и външен) към края на 2020 се очаква да достигне 202 млрд. щ. д., а бюджетният дефицит да надхвърли 16,3 %. Инфлацията през 2020 нараства рязко от 10% през януари, до 46,6% през април, 89,7% през юни и 120% през август. При запазване на тенденциите на спад във FX резервите на ЦБЛ през 2021 има опасност от прерастване в хиперинфлация. Дефицитът в платежния баланс на Ливан към ноември 2020 достига 10,2 млрд. щ. д., отчитайки ръст от 80% в сравнение с 5,85 млрд. щ. д. за същия период на 2019 /ЦБЛ/. Индексът на потребителските цени отчита ръст от 10% към януари 2020 докато през октомври показателите достигат до 133,5%. Най-голямо увеличение в средните цени са регистрирани при „Храни и безалкохолни напитки“ - 239,19%, „Облекло и обувки“ - 274,02%, „Транспорт“ - 73,36%, „Комуникации“ - 64,19%. „Здравеопазване “ - 9,40% и „Образование - 5,32%.

Услугите са доминиращият сектор на ливанската икономика, представляващи 78,8% от БВП на страната и заемащи 64,3% от работната сила. През 2020 банковият сектор на Ливан, преминава през голяма криза и не оказва нужната подкрепа за частния сектор, тъй като по-голямата част от ликвидността, идваща от банките, се използва за финансиране на публичен дълг. През март 2020 ливанското правителство реши да обяви дефолт и прекрати плащанията по всички свои непогасени еврооблигации за годината /общо около 4 млрд. щ. д., деноминирани в чуждестранна валута/. Създалата се ситуация мотивира ЦБЛ, която държи 43.3% от публичния дълг на правителството да предприеме допълнителни мерки за запазване ликвидността в твърда валута и стабилността на банковата система. Те бяха свързани с издаване на поредица от циркуляри за поетапно утежняване на бюрократичните процедури за валутни операции, въвеждане на ограничения в размера на транзакциите, тегленето на пари в брой, на валутния обмен и др. В крайна сметка предоставянето на твърда валута от търговските банки е силно ограничено, като основните капитали на техните частни и корпоративни клиенти остават блокирани.

Действията на правителството и поредицата от мерки на ЦБЛ предизвикаха спад на доверието в банковата система, което провокира повишено търсене на твърда валута на паралелния пазар. Тази тенденция в комбинация с влошената ситуация в социално-икономически план предизвика обезценяване на местната валута, което достигна до нива от над 8900 л.л. за 1 щ.д. „на черно“. В опит да намали инфлационния натиск и социалното недоволство, ЦБЛ въведе специално изключение от официалния обменен курс с нов курс купува от 3900 л. л. за 1 щ.д., ограничавайки обмяната на щ. д. от сметки на частни клиенти до равностойността им от 8 млн. л. л за титуляр на банкова сметка. Устойчивата тенденция на покачване на brutния държавен дълг до 95,5 млрд. щ.д. в края на ноември 2020 г., /ръст с 6,7 % от 89,5 млрд. щ.д. спрямо същия период на 2019/ допълнително засилват опасенията от хиперинфлация и девалвация на местната валута.

Мерките на Бейрут през 2020 за стимулиране на **външната търговия**, чрез ограничаване на вноса не оказаха съществен резултат. Към трето тримесечие на 2020 експорта отчита стойности от 7,9 млрд. щ.д., и импорта е в размер на 3,026 млрд. щ.д. За сравнение, за цялата 2019 вносът достига до нива от 19,641 млрд. щ.д. а износът до 4,829 млрд. щ.д. Значителното намаляване на отрицателния търговски баланс през 2020 е за сметка най-вече на ниската икономическа активност, следствие от безпрецедентния финансов срив в Ливан и епидемичната криза. През 2020 над една пета от компаниите в

страната са прекратили дейността си а местната валута е загубила над 80% от стойността си. Тези тенденции се отразяват пряко на покупателната способност на населението и бизнеса, които нямат възможност да реализират приходи в твърда валута.

Според ливанската митническа статистика, към трето тримесечие на 2020 най-важните външнотърговски партньори на Ливан са САЩ – 776 млн. щ.д., Гърция – 714 млн. щ.д., Турция – 621 млн. щ.д., Китай – 569 млн. щ.д., Италия – 556 млн. щ.д., ОАЕ – 517 млн. щ.д., Русия – 458 млн. щ.д. и Германия – 445 млн. щ.д., които формират над 51,2% от общия внос на страната. Водещите категории включват петролни деривати, химически продукти, машини и ел. инструменти, живи животни и животински продукти и готови храни и напитки.

Основните експортни партньори на Ливан са ситуирани основно в Близкия изток, в т. ч. ОАЕ, Саудитска Арабия, Ирак и Египет. Изключение прави Швейцария, която се явява едноличен лидер с 37,1% от общия експорт на Ливан, включващ основно перли, скъпоценни камъни и ценни метали.

През 2020 **двустранните търговско-икономически отношения с България и Ливан** запазват динамичния си характер, като са повлияни в качествено и количествено отношение, главно при туризма, услугите и потреблението на луксозни стоки. Въпреки това българската статистика сочи,, двустранния стокооборотът в периода м. I–VI 2020 г. бележи покачване на българския износ със 17,02% спрямо същия период на 2019, като възлиза на 82,5 млн. щ.д. Регистриран е ръст и при вноса от Ливан с 5,0%, възлизащ на 23,1 млн. щ.д. Общото равнище на стокооборота между България и Ливан към края на второто тримесечие на 2020 се е покачило с 14,1%. Предпоставките за тази тенденция се основава на първо място в повишената консумация и реекспорта на Ливан при определени стокови категории (зърно, пшеница, царевича, готови храни и енергийни суровини и метали), съчетана с конкурентното ценово-качествено съотношение на стоките българско производство.

Към полугодieto на 2020 българския експорт за Ливан е доминиран от традиционните категории и по-специално: Нефтени масла и масла от битуминозни материали; царевича; пшеница и смес от пшеница и ръж; пури, пурети и цигари; сирена и извара и др.

Вносът от Ливан за същия период на 2020 е формиран основно от отпадъци и отломки от мед и сурови или необработени тютюни и отпадъци от тютюн. Двете суровини формират общо над 90% от общия внос в България.

Следва да се отчита, че положителната динамика при българо-ливанския стокооборот не е характерна за повечето от големите европейски външнотърговски партньори на Ливан (Гърция, Франция, Италия, Испания и др.), при които се наблюдава съществен спад. Тенденцията се дължи основно на своевременната оценка на динамиката във вътрешнополитически и икономически план в Ливан и съответните усилия за популяризиране на българските стоки на местния пазар и изградения положителния имидж на България. Оценявайки настоящата динамика, може да се очаква през 2021 нивата на стокообмен с Ливан да останат близки до нивата постигнати през 2020.

Стабилизирването на **макроикономическите показатели на Ливан** е ключово за процеса на възстановяване на страната в икономически план. Това налага надеждна стратегия, която идентифицира мерки в редица измерения, особено външния, фискалния и финансовия сектор, мрежите за социална сигурност, рамката за растеж и управленския дефицит. Ключов риск за икономиката през 2021 е вероятността от възникване на хиперинфлация.

Стойностите на макроикономическите показатели, приети със законът за държавния бюджет за 2020 показват чувствителния характер на икономическия баланс в страната. Планираните бюджетни разходи възлизат на 19,7 трил. л.л. /13,1 млрд. щ.д./ а приходите да са в размер на 13,4 трил. л.л. /8,9 млрд. щ.д./. Фискалната рамка за 2020 предвижда прогнозен бюджетен дефицит от 6.3 трил. л.л. /4,2 млрд. щ.д./. За сравнение, фискалните разходи в бюджет 2019 са в размер на 17 млрд. щ.д., а приходната част е на стойност 12,5 млрд. щ.д., което води до целеви дефицит от 4,5 млрд. щ.д. Очакват се капиталовите разходи за инвестиции в инфраструктура, отчуждаване на земя и закупуване на оборудване да достигнат 327,2 млн. щ.д. или 2,5% от общите бюджетни разходи през 2020.

Приходната част се формира от следните основни елементи: ДОД, данък печалба - 41,4%; ДДС и акциз /38,8%/; доходи от данъци върху имуществото /8,4%/; мита (6,9%), докато останалите данъци генерират другите 4,5%. Дефицитът се финансира с емисии на публичен дълг, субсидиран от ЦБЛ под формата на евробондове с десет и петнадесет годишен матуритет. Очакваните постъпления от данъци за 2020 г. са в размер на 10 трил л.л. /6,6 млрд. щ.д./, в сравнение с 14.5 трил. л.л. /9,7 млрд. щ.д./ за 2019 г.

Предвидените разходи за заплати, обезщетения при пенсиониране и трансфери към държавни институции възлизат на 10 трил. л.л. /6,6 млрд. щ.д./ и представляват 50,3% от общите бюджетни разходи през 2020. На следващо място е обслужването на дълга, което е в размер на 23,8% - 4,7 трил. л.л. /3,1 млрд. щ.д./, компенсации на служителите от

държавния сектор - 6,7 млрд. щ.д. или 39,3%, докато лихвените плащания достигат 5,5 млрд. щ.д. /32,5%/ от общите разходи.

Значителния спад в разчетите за обслужване на дълга в бюджета за 2020 г. се дължи на факта, че Министерството на финансите /МФ/ удържа лихвени плащания по държавни инструменти, държани от ЦБЛ за 2020 г., които възлизат на 4,5 трил. л.л. /3 млрд. щ.д./, изразени в икономии от лихви.

Междинният баланс на ЦБЛ към декември 2020 г. е 158 млрд. щ.д., което представлява увеличение с 12 % от 141,4 млрд. щ. д. в края на 2019 г. Активите в чуждестранната валута възлизат на 24,9 млрд. щ.д. в средата на декември 2020 г., което представлява спад от 12,4 млрд. щ.д., или 33,3%, от 37,3 млрд. щ.д. в края на 2019 г., като 5,03 млрд. щ.д. от тях са в ливански еврооблигации.

Стойността на златните резерви на ЦБЛ към средата на януари 2021 г. възлиза на 17,1 млрд. щ.д. а резервите в чуждестранна валута към края на годината са за общо 17,8 млрд. щ.д., от които институцията планира да използва само 800 млн. щ.д., с които да субсидира внос на основни стоки и суровини. Останалите 17 млрд. щ.д. са задължителните резерви на търговските банки по техните депозити в чуждестранна валута, които ЦБЛ не желае да използва. При запазване на негативните тенденции от края на 2020 г. и през 2021 г., ливанското правителство ще е принудено поетапно да премахне държавните субсидии и да създаде мрежа за социална сигурност за ограничаване на социалното недоволство и подпомагане на бедните слоеве от населението, която да включва парични преводи или т. н. купонна система.

По официални данни, средните нива на безработица в Ливан през 2020 г. са 6,2%, но на практика те надхвърлят 30 % - над 550 хил. души от които около 350 000 работни места са загубени от началото на икономическата рецесия от края на 2019 г. до 2020 г. Броят се равнява на почти една трета от общата работна сила в Ливан /1,8 млн. души/, с перспектива през първата половина на 2021 г. нивата да достигнат още по-високи стойности. Статистиката не включва жените, бежанците от сирийски и палестински произход и временно пребиваващите в Ливан чужди граждани.

Към края на 2020 г. водещите международни агенции (Moody's, Fitch, S&P) понижават кредитния рейтинг на Ливан до най-ниски нива, като тази тенденция ограничава възможностите на правителството да използва дългови инструменти за финансиране на бюджетния си дефицит. През четвъртото тримесечие на 2020 г. международните организации и западни партньори на Ливан допълнително понижиха доверието си, след неуспешните опити за сформирание на правителство.

През 2020 **финансово-кредитната система** на Ливан е подложена на поредица от катаклизми, породени от фактори от икономически, финансов и епидемичен характер. Внезапното намаляване на притока на свежи капитали към финансовата система на страната провокира сътресения в сферата на банкирането, дълга и обменния курс. Водещите причини за негативните тенденции са породени от следните фактори: дефолт по външния дълг в еврооблигации; ускорен спад на валутния резерв на ЦБЛ; проявления на свръх задлъжнялост на банковия сектор; консервативните мерки за превенция на Covid-19 и тежкия инцидент на пристанище Бейрут.

С обявяването на дефолт по дълга от 1,2 млрд. щ.д. в еврооблигации в началото на март 2020 г., ливанското правителство извършва прецедент в историята на страната и отправя негативни сигнали в локален и международен план. В резултат на това държавните еврооблигации регистрират драстичен спад до средни нива от 0,15 щ.д. с което силно засягат валутния баланс на местните банки. Плащанията по еврооблигации са основен източник на ликвидност за големите ливанските банки и това неизпълнение води до сериозно ограничаване на нивата им на ликвидност.

Консолидираният баланс на търговските банки в Ливан в края на октомври 2020 г. сочи, че общите им активи достигат 191,1 млрд. щ.д., което представлява спад с 27,3% от 262,8 млрд. щ.д. в края на октомври 2019 г. /изчислен на база официалния обменен курс на ЦБЛ/. Активите на ливанските банки в съкровищни бонове възлизат на 12 млрд. щ. д., докато притежанията им на ливански еврооблигации в края на октомври 2020 г. достигат нива от 9,9 млрд. щ.д.

Средния лихвен процент за депозити в ливански лири към октомври 2020 г. достига 7,75%, спрямо 13,49% година по-рано, а параметрите в щатски долари са съответно 1,04%, спрямо 6,61% през 2019 г. Тенденциите през 2021 г. са лихвите в твърда валута да запазят негативния тренд и да достигнат нива под 0.5%.

Депозитите на търговските банки в ЦБЛ към края на октомври 2020 г. възлизат на 111,5 млрд. щ.д., което представлява спад с 5,4%, от 117,7 млрд. щ.д. в края на 2019 г. За същия период депозитите в ливански лири достигат еквивалента на 27,9 млрд. щ.д. /по официален курс/, което представлява спад с 26,8% спрямо година по-рано. Степента на

доларизация на депозитите в частния сектор към същия период на 2020 г. достига 80,2%, при 76% в края на 2019 г. и 73,4% през 2018 г.

Водещите ливански банки, сред които Блом банк", „Библос банк", „Банк оф Бейрут", „Бемо", „Банк Либано-Франсез" и „Ауди" разполагат с широко развита мрежа от задгранични представителства и трайно присъстват на финансовите пазари в Йордания, Катар, Судан, Сирия, Алжир, Нигерия, Кот д'Ивоар, Саудитска Арабия, ОАЕ Франция, Италия, Великобритания и др. Развитието на тенденциите през 2020 г. налага на ливанските банки да предприемат драстично съкращаване на разходите, изразено в намаляване на заплатите, закриване на банкови клонове, освобождаване на персонал и продажба на активи в чужбина.

В края на 2019 г. ЦБЛ стартира кампания за увеличаване на резервите си с цел намаляване на риска от рязко покачване на инфлационния индекс. Чрез поредица от циркуляри, институцията наложи изискването за рекапитализация на ливанските банки до 20% и осигуряване на минимум 3% ликвидност спрямо размера на собствения им капитал. През февруари-март 2021 г. се очаква ЦБЛ да направи оценка на ливанските банки, съгласно заложените критерии, като тези, които не покриват изискванията за бъдат принудени да бъдат се слоят с други местни или чуждестранни финансови институции, по ред определен от ЦБЛ.

Междинният баланс на ЦБЛ към декември 2020 достига 158,2 млрд. щ.д., което представлява увеличение с 12% от 141,4 млрд. щ.д. в края на 2019. Активите в чуждестранна валута към същия период възлизат на 24,9 млрд. щ.д. /от тях 5,03 млрд. щ.д. в ливански еврооблигации/, което представлява спад с 33,3% от 37,3 млрд. щ.д. спрямо края на 2019. Кумулативният спад на активите на ЦБЛ в чуждестранна валута се дължи до голяма степен на финансирането на внос на петролни деривати, пшеница, лекарства, медицинско оборудване и стоки от първа необходимост. Допълнително влияние за спадането на активите на ЦБЛ в чуждестранна валута оказват и изплатените през септември 2020 г. заеми на ливански търговски банки в чуждестранна валута.

Сред приоритетите на ЦБЛ е минимизиране на рисковете за стабилността на националната валута, чрез ефективни механизми за поддържане на фиксирания курс към щатския долар. Бяха наложени стриктни мерки за блокиране на задграничните валутни трансфери, ограничавайки ги само до т. н. свежи капитали. Консервативната валутна политика дава резултат, но при липса на напредък в политически план ще срещне затруднения да поддържа стабилността в банковия сектор.

В гласувания от ливанския парламент на 21.12.2020 пакет законопроекти е включено предложение за отмяна на банковата тайна за публични сметки за период от една година. Приетият нормативен акт е важно и необходимо условие за провеждане на независим външен финансово-счетоводен одит за проверка законосъобразността на операциите на ЦБЛ и публичния сектор през последните 5 години. Със влизането в сила на закона за отмяна на банковата тайна предстои Ливан да определи нов международен одитор или да поднови договора с досегашния си консултант от „Алварез и Маршал". Одитът е неотменим критерии на МВФ, за да поднови преговорите за предоставяне на спасителен заем за Бейрут в условията на продължаващата дългова и икономическа криза в страната.

Към момента общата стабилност на банковия сектор в Ливан остава ниска и високорискова. Тази тенденция, съчетана с динамиката на процесите във вътрешен и регионален план определят реализирането на депозити в ливанските банки на частни или корпоративни вложители, като подчертано непрепоръчителни.

В края на 2020 г. **данъчната политика** в Ливан е ориентирана към стимулиране на бизнес активността, международните търговски операции и инвестициите. Ставките на ДДС се запазват непроменени от 2019 г., като размерът за основните категории стоки е 11%.

Дейността на акционерните дружества се облага с:

- 17% данък върху корпоративната печалба;
- 15% данък върху печалбата, получена от продажба на дълготрайни активи, включително финансови активи (акции);
- данък при източника в размер на 10% върху всички постъпления, получени от капиталови активи, реализирани в Ливан. Този данък по същество се отнася до разпределени дивиденди, лихви и приходи от акции, дивидентите и приходите от печалба, изплатени на членовете на органите за управление и надзор, разпределението на резерви или печалби под формата на записване на нови акции и увеличение на капитала и или под каквато и да е друга форма.

Дружествата с ограничена отговорност са задължени с:

- 17% данък върху корпоративната печалба;
- 15% данък върху печалбата, получена от продажба на дълготрайни активи, включително финансови (акции);
- данък в размер на 10% върху постъпленията от капиталови активи, реализирани в Ливан.

Холдинговите компании са обект на:

- Прогресивен данък върху капитала и средствата във фонд Резервен. Размерът на данъка е фиксиран на между 1,8 млн. л.л. (1195 щ.д.) и 5 млн. л.л. (3316 щ.д.);
- 10% върху лихвите по заеми, предоставени на опериращи в Ливан компании, ако срокът на падежа е по-кратък от три години;
- 10% данък върху капиталовите печалби, получени от продажба на акции и получените дивиденди от участието в други ливански компании, когато и в двата случая акциите са били записани в период по-кратък от 2 години;
- 10% върху приходи от патенти и запазените права;
- 5% върху суми, събрани от такси за управление.

За офшорните компании:

- 1 млн. л.л. (663 щ.д.) фиксиран годишен данък;
- 15% данък върху печалбата, получена от продажбата на дълготрайните активи в Ливан и върху размера на изплатените възнаграждения на местни служителите на компанията, работещи в Ливан;

Офшорните компании са освободени от плащане на корпоративен данък, данък върху разпределените дивиденди, такси за марки за сертифициране на финансовите операции, както е необлагаема и 30% от възнагражденията на чуждестранните служители, работещи в Ливан. Следва да се има предвид, че офшорните компании се третират като акционерни офшорни дружества, поради което подлежат на облагане с акции и данъци.

С трайното нарастване на публичния дълг и дефицита в бюджета, както и във връзка с ангажиментите на Ливан по Кедровия план, Бейрут предприе рестриктивни мерки и фискални реформи за увеличение на приходите в хазната и оптимизиране на разходите за публичния сектор. Запазиха се гласуваните в бюджет 2019 се увеличения на данък върху лихвите по депозитите от 10%, което важи както за частните вложения в банките, така и за доходността по държавните ценни книжа. Извън приложното поле остават лихвите по суверенните валутни облигации на правителството (евробондове). Други налози са данъкът върху годишните доходи на физически и юридически лица, надвишаващи 225 млн. ливански лири (около 150 хил. щ.д.). Сумата над определения размер ще се облага с 25%. Продължава да се прилага въведеното от 2019 г. 3 % мито над общия внос в страната, облаган с ДДС, с изключение на горивата, суровините и на индустриалното оборудване.

До момента Ливан се характеризираше с висок жизнен стандарт и размер на доходите, като за линия на бедност се приемаха семейни месечни доходи под 3,8 млн. щ.д. (2500 щ.д.) Обособената на база доход средна класа е около 54% от населението със общ семеен доход между 9 000 и 15 000 щ.д. Драматичното влошаване на икономическата и финансова ситуация и обезценяването на местната валута, достигащо нива от 1500 л.л. в края на 2019 г. до над 8500 л.л. за 1 щ.д. рязко снижи жизнения стандарт. По различни оценки, към момента около 76 % от населението на страната е достигнало до критични нива на обедняване.

Туристическият сектор в Ливан традиционно попада сред водещите сегменти на икономиката на страната, като представлява почти 20% от БВП и осигурява заетост на около 18% от активното население. Независимо от това, през последните 10 години той отчита регресия, най-ясно изразена в отлива на туристи от Близкия изток.

Страната разполага с богато културно наследство, красива природа и значителен потенциал за религиозен туризъм. Секторът разполага с добри традиции в сферата на обслужването, богата хотелска база на най-високо ниво и отлична кухня.

Към първата половина на 2020 г. туризмът регистрира приходи от 1,3 млрд. щ.д., което представлява рекорден спад спрямо 4,2 млрд. щ.д. за същия период на 2019 г. Резултатите кореспондират и със статистиката на официално регистрираните в ДП Бейрут ливански граждани, кандидатствали за български туристически визи, чиято численост за 2020 г. възлиза на 179 души, спрямо 2000 през 2019 г.

Стагнацията в отрасъла през 2020 г. е мотивирана най-вече от наложените епидемични граничения, както в Ливан, така и в световен мащаб и на второ място от влошената политическа и икономическа конюнктура в страната. Евентуално стабилизиране на обстановката през 2021 г. в политически, икономически и епидемичен план има потенциал в съкратени срокове да възстанови активността в ливанския туристически сектор и той отново да заеме мястото си сред основните отрасли на ливанската икономика.

Строителството и търговията с **недвижими имоти** са сред факторите с непосредствено влияние върху представянето на икономиката на страната. Сложните социално-икономически и политически тенденции оказват осезаемо въздействие върху представянето на сектора, който от 2016 г. отчита тенденции на понижено търсене и отслабващ инвестиционен интерес. Този тренд, съчетан с последиците от епидемичната криза му оказват сериозно влияние и през 2020 г. с тенденция проблемите през 2021 г. да продължат да се задълбочават.

От началото на 2020 се наблюдава слабо активизиране на плановите проекти, като до м. ноември Асоциациите на инженерите и архитектите в градовете Бейрут и Триполи са издали общо 11 198 нови разрешителни за строеж, което представлява ръст от 8,9 %, спрямо 10 282 разрешителни за същия период на 2019. За сравнение, разрешенията за ново строителство през 2019 отчитат спад с 19,4 % спрямо данните за 2018. Ситуацията в сектор недвижими имоти оказва пряко влияние и върху търговията с цимент в Ливан, която отчита спад в продажбите за пета поредна година. Закупените количества цимент към трето тримесечие на 2020 възлизат на 1,02 млн. т., което е с 54,4 % по-малко, спрямо 2,24 млн. т. за същия период на 2019.

Паралелно с негативните тенденции, финансовата криза в Ливан оказва и краткосрочно положително влияние върху продажбите на недвижими имоти. През 2020 г. клиентите на ливанските банки да се ориентират към инвестиции в недвижими имоти, поради нарастващото потребителско недоверие в ливанската финансова система, след наложените им ограничения върху финансови трансфери в чужбина и теглене на пари в брой. Гражданите използват този механизъм в опит да минимизират загубите си в следствие повишените нива на инфлация и рязкото обезценяване на местната валута. Основната част от сделките за закупуване на недвижими имоти се реализират чрез разплащания с банкови чекове или директни междубанкови трансфери от сметки в твърда валута.

Временното активизиране на имотния пазар позволи на строителните предприемачи да реализират успешно по-голямата част от замразените са от над 5 години активи. Тази тенденция спомогна за покриване на основните им задължения към банките кредитори, което пряко се отрази и върху резултатите на банковия сектор, изразен в спад на т.н. „лоши кредити“.

Въпреки частичното подобряване на ситуацията в сектора през 2020 г., основната част от инвеститорите предпочитат да ограничат и отложат инициативите си в нови строителни проекти за неопределен период от време. Евентуално стабилизиране на страната в политически и план има потенциал да привлече международно финансиране за реализация на крупни чуждестранни инвестиции в стратегически инфраструктурни проекти, включително и възстановяването на пристанище Бейрут. В този случай секторът разполага с потенциал бързо да се възстанови до нивата отпреди 2015 г. и отново да заеме позицията си на ключов отрасъл в икономиката на Ливан.

Индустрията на Ливан формира 12,8% от БВП и осигурява заетост на 22,3% от работната ръка в страната. Основните производства са насочени към осигуряване на селскостопански продукти, суровини от черни и цветни метали, минерали, мебели и други промишлени стоки. В Ливан има над 4700 индустриални фирми, 26% от които произвеждат селскостопански хранителни продукти, следвани от строителни материали (12%) и химически продукти (8%).

През 2020 г. рецесията в индустриалният сектор в Ливан се задълбочава, като наложеният от ЦБЛ капиталов контрол сериозно затруднява разплащанията за закупуване на ключови материали и суровини. Повишаването на производствените и оперативни разходи, обезценяването на местната валута, затруднения достъп до горива, електричество и водоснабдяване допринасят за стагнацията в сектора. Индустриалният сектор е един от малкото в ливанската икономика за които правителството има детайлно разработена стратегия до 2030 г. с одобрено международно финансиране.

Въпреки принудителния застой в следствие финансовата и епидемична криза и относително малкия си дял към БВП, индустриалният сектор остава важен за икономическото развитие на Ливан. Според разчетите на правителството, ливанската индустрия се предвижда да бъде една от основите върху които приоритетно ще бъде изградена бъдещата икономическа стратегия на страната.

Енергийният сектор е водещият консуматор на публичните финанси, на второ място след издръжката на държавната администрация. За 2020 планираните трансфери от общите бюджетни разходи към Националната електрическа компания /НЕК/ са в размер на 1 млрд. щ.д. /7,6%/ , което е спад с 47%, в сравнение 1,7 млрд. щ.д. (9,8%) през 2019 г. НЕК е сочен за един от главните фактори за нарастване на държавния дълг на Ливан през годините, което се отдава на редица фактори, сред които високите нетехнически загуби /около 44%/ , остарялата електропреносна система и безконтролната кражба на електричество.

Общата инсталирана мощност от дизелови, водоелектрически и термални електроцентрали възлиза на 2 722,6 МВт/ч, но производителността им е около 50%, което се дължи на липсата или частична рехабилитация. Средно дневното годишно потребление в Ливан варира от 2 200 до 2 400 МВт/ч, а в пиковите часове, както и през летния сезон потреблението може да надхвърли 2 800 МВт/ч, което поставя страна в състояние на значителен енергиен недостиг.

Ливан разполага с готов план за развитие на сектора до 2026, изготвен от Министерството на енергетиката и водите, предвижда финансиране и е съобразен с

критериите за международно донорство за Ливан по линия на Кедровата конференция от април 2018.

Приетият План за сектор Енергетика на Ливан съдържа следните основни цели:

- 2019: прилагане на мерки за оптимизиране на загубите от нетехнически характер. Стартране на изпълнението на проекта за изграждане на ТЕЦ „Дейр Амар 2“ с капацитет 360 МВт ч. Сертифициране на доставчици на временна мощност. Провеждане на тръжни процедури за проекти публично-частно партньорство (PPP) за изграждане на съоръжения и терминали за доставка на втечен газ в районите на Захрани, Бадауи и Селаата;
- 2020: присъединяване на временна мощност в обем до 1450 МВт ч. в райони на страната, както следва – 450 МВт ч в Дейр Амар, 600 МВт ч в Захрани, 100 МВт ч в Зук, 200 МВт ч в Джие, 50 МВт ч в Бинт Джбейл, 50 МВт ч в Джеб Дженин. Включване на 180 МВт ч от соларни и 220 МВт ч от вятърни ВЕИ. Прекратяване на работата на ТЕЦ „Хариша“ и замяна с екологична алтернатива. Провеждане на конкурси за изграждане на допълнителни мощности (ТЕЦ „Захрани 2“, „Селаата“, „Джие 2“ и ВЕИ) и реконструкция и разширяване на капацитета на съществуващи централи („Зук“, „Джие“, „Хариша“).
- 2021: активиране на „Дейр Амар 2“ (360 МВт ч). Изграждане на станции за втечен газ в Захрани, Бадауи и Селаата;
- 2023: въвеждане в експлоатация на ТЕЦ „Захрани 2“ (550 МВт ч) и „Салаата“ (550 МВт ч). Включване в мрежата на ВЕИ – вятърна енергия (400 МВт ч).
- 2024: въвеждане в експлоатация на реконструирани ТЕЦ „Зук“ (400 МВт ч) и ТЕЦ „Хариша“ (300 МВт ч).
- 2025: начало на работата на нова ТЕЦ „Джие 2“ (360 МВт ч). Прекратяване на договорите за временна доставка на електроенергия (1450 МВт ч). Въвеждане в експлоатация на нова ТЕЦ „Зук 2“ (550 МВт ч).
- 2026: присъединяване на 550 МВт ч допълнителна мощност от „Джие 2“.

Изпълнението на енергийния план на Ливан понастоящем е в застои и е поставен в зависимост от успешното сформирание на правителство и провеждане на законодателни реформи, които да позволят целево финансиране. Наложително за отпускане на средства по линия на Кедровата конференция е и ефективното прилагане на мерки за противодействие на корупцията и злоупотребите с публични средства.

С евентуално нормализиране на ситуацията в страната в политически, икономически и епидемичен план през 2021 г., развитие на сектор Енергетика ще продължи, което има потенциал да предостави възможност на български компании с опит в сферата да участват ефективно под формата на изпълнители, подизпълнители и доставчици по дейности за изграждане, обновяване, реконструкция и поддръжка на енергийни съоръжения (ТЕЦ, ВЕИ) и електропреносната инфраструктура на страната.

Ливан е активен член в **международни организации и регионални инициативи**, най-значимите от които са ООН, Арабската лига, Организацията за ислямско сътрудничество, Международната организация по франкофония и др. Бейрут е страна по Евро-средиземноморското споразумение за асоцииране с ЕС по силата на което европейският внос в Ливан се ползва с данъчни и митнически преференции.

В Ливан работят над 50 дипломатически и консулски представителства на други държави, а също така редица международни организации, основните сред които са линия на ООН (ЮНЕСКО, ПРООН, UNESCWA, UNRWA, UNHCR, ЮНИДО, МОТ), ДЕС, ЮСЕЙД, МКЧК и др. Важна роля за гарантирането на сигурността в пограничния с Израел район имат временните сили на ООН в Ливан (ЮНИФИЛ).

През 2020 г. Ливан подкрепи България по време на изборите за Икономическия и социален съвет на ООН (ИККОС / ECOSOC) в рамките на в Общото събрание на ООН, както и кандидатурата на доц. Велина Тодорова за член на Комитета по правата на детето.

В условията на динамична политическа и епидемична обстановка СТИВ-Бейрут поддържа активни контакти с Министерствата на икономиката, Индустрията, Енергетиката и Земеделieto. Способства за развитие на отношенията с ливанските браншови организации: Асоциация на индустриалците; Франчайз асоциацията; Асоциацията на вносителите и търговците и др. организации на бизнеса. Сред водещите регионалните търговски камари в Ливан са търговско-промишлена палата /ТПП/ на Бейрут и Планински Ливан, ТПП Триполи и ТПП Сайда.

Перспективите в краткосрочен план са постепенна трансформация на ливанския пазар, която да засегне основно търговските отношения между местните и западноевропейските фирми. В тази връзка може да се прогнозира, че ливанските вносители ще продължат да търсят алтернативни доставчици, предлагащи оптимални параметри по отношение цена/качество, което ще осигури реален потенциал за разширяване достъпа на български стоки до местния пазар. Във висока степен тази перспектива се отнася за стоките от хранително-вкусовата промишленост, спиртни напитки, машини и оборудване за леката

промишленост, високотехнологични уреди, фармацевтични продукти, работно облекло и химикали за селското стопанство.

Трудната обстановка в Ливан е пряко обвързана с нестабилната политическа обстановка в регионален план и продължаващата криза в съседна Сирия. Чрез бързо осъществяване на структурни реформи от ливанското правителство се открива възможност за подобряване на икономическите условия в Ливан, съгласно условията поставени от държавите донори от Кедровата конференция от 2018. Конференцията предвижда отпускане на над 11,7 млрд. щ.д. за Ливан, под формата на нисколихвени заеми и директна помощ, които ще бъдат инвестирани в стратегически инфраструктурни проекти за стабилизиране на основните отрасли от икономиката и подобряване на общата ситуация в страната. Главни бенефициенти се очертават да бъдат компаниите в сферата на търговията, строителството, инженерните дейности, финансовите услуги, застраховането, транспорта и др.

От страна на ливанските институции в сферата на икономиката, бизнес асоциациите и браншовите камари, България се възприема като ключов перспективен партньор на ливанския износ за ЕС. Ливанската страна проявява активен интерес към развитие на сътрудничеството в сферата на икономиката и търговията с България. Това обстоятелство създава възможност за повишаване на ливанските инвестиции и устойчив ръст на икономическия обмен между двете държави.

Качествата на българските стоки, туристически услуги, както и експертния потенциал на страната ни в машиностроенето, строителството, енергетиката са познати на ливанския пазар. Популярен продукт е българското краве и овче сирене, кашкавал, алкохолни продукти и козметичните изделия, с висок потенциал се очертават търговията със зърнени култури, разнообразие от хранителни стоки, машиностроене, услугите в сферата на висшето образование (медицина, фармация; информационни технологии; инженерни специалности), изграждането на ВЕИ и електропреносна инфраструктура, туризма и др.

През 2020 работата СТИВ-Бейрут бе насочена към запазване на икономическите позиции на България в Ливан в контекста на епидемичната криза и динамиката на процесите в страната. Целенасочено бе насърчаван и подпомаган интересът на ливански предприемачи за инвестиции в български държавни ценни книжа, ICT сектора, рекламния бизнес, преработвателната сфера, електрооборудване, земеделие, животновъдство и храни. Икономическият резултат е изразен в реален ръст на експортните показатели на България през 2020.

Основен приоритет за СТИВ-Бейрут за 2021 е запазване на постигнатите експортни позиции, чрез адекватна оценка на тенденциите на ливанския вътрешен пазар и целенасочено популяризиране на България като инвестиционна дестинация, с оглед на икономическата ѝ стабилност и достъп до европейските пазари, на фона на трудностите за развитие и поддържане на инвестиции в Ливан.

Март 2021

отдел „Азия, Африка, Америка и Австралия“

дирекция „Външноикономическо сътрудничество“

Министерство на икономиката